

Niniejszy tekst jest własnością intelektualną autora.
W celu jego wykorzystania należy się z nim skontaktować.

Adam Piekarzewski SDB

**„HOMO SUM”
(„Człowiekiem jestem”)**

*„Homo sum”
(„Człowiekiem jestem”)*

Osoby:

Narrator, Człowiek, Służący Jan, Kumpel I, Kumpel II.

Scenografia:

Trzy krzesła ustawione obok siebie w stronę publiczności.

AKCJA:

Narrator

Homo sum et nihil humanum a me alienum esse puto. Jak powiedział Terencjusz: Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie nie jest mi obce. A przynajmniej takim się być wydaje...

Witamy państwa w to piękne niedzielne popołudnie i jak zwykle proponujemy program z cyklu: „Poznaj swój świat”. Przypominamy, że w zeszłym tygodniu zajmowaliśmy się lemurami. Dziś chcemy opowiedzieć, co nieco o człowieku...

Homo sapiens sapiens –

(wchodzi człowiek, żując gumę i siada na środkowym krześle)

- istota żywa z rodziny człowiekowatych, z rzędu naczelnych wyróżniająca się wśród innych najwyższym rozwojem psychiki i życia społecznego, jedyna posiadająca kulturę i zdolna do jej tworzenia.

(człowiek zaczyna okazywać oznaki znudzenia – ziewanie, drapanie się po głowie, itp.)

O człowieku nie można jednoznacznie powiedzieć, że jest przedmiotem definicji, gdyż będąc przedmiotem, jest jednocześnie podmiotem, czyli tym, który definiuje i pyta o samego siebie. Żadna ostateczna definicja człowieka nie jest możliwa, można tylko mówić o rozmaitych wyróżnikach człowieka, które ukazują różne aspekty ludzkiego bytu.

Pierwszym, jaki chcemy państwu przedstawić jest homo loquens – człowiek jako istota mówiąca.

(wchodzi służący i przynosi telefon)

Służący Jan

Telefon do pana.

(człowiek bierze telefon i przyjmuje rozmowę)

Człowiek

(kwestia człowieka i pierwszego akapitu narratora są odgrywane jednocześnie)

No. No. Ok. Ta. Ta. No. Nara.

Narrator

Posiada język i wyraża się w języku. Dzięki mowie może nie tylko myśleć, ale także przekazywać swoje myśli innym. Jest produktywny, czyli zdolny do tworzenia nowych kombinacji dźwięków, które nigdy poprzednio nie były w użyciu, a które mimo to zostają zrozumiane przez kogoś władającego tym samym językiem. Posługuje się niezwykle bogatym słownictwem.

(Człowiek oddaje telefon służącemu, który lekko kłania się i staje z boku. Człowiek wstaje i zaczyna przeszukiwać kieszenie. Robi to coraz bardziej nerwowo – wywraca je na lewą stronę. Następnie chodzi po pokoju na czworakach szukając zgubionego przedmiotu)

Człowiek jest jedynym gatunkiem wśród naczelnych przystosowanym do chodu i biegu na dwu tylko kończynach, w postawie całkowicie wyprostowanej. Jest to przystosowanie bardzo stare, wytworzone u praprzodków człowieka już u schyłku trzeciorzędu. W związku z dwunożnością nastąpiło u człowieka wiele wtórnych zmian anatomicznych, między innymi w budowie stopy, miednicy, kręgosłupa i czaszki.

(Człowiek znajduje monetę i wstaje zadowolony. Zaczyna myśleć)

Homo oeconomicus – człowiek, którego cechuje działanie oparte na kalkulowaniu nakładów i efektów oraz dążenie do uzyskiwania optymalnych rezultatów. Homo oeconomicus charakteryzuje

racjonalność związana z wyborami ekonomicznymi: co, ile, za ile, w jaki sposób, jakie kombinacje dóbr konsumować?

Człowiek

Janie, kup wino. Tylko tanie, pamiętaj!
(*Służący lekko kłania się i wychodzi*)

Narrator

Człowiek żyje nie tylko w świecie fizycznym, ale przede wszystkim w świecie symbolicznym.
(*od strony widowni wchodzi: Kumpel I i Kumpel II. Człowiek zauważając ich, gwałtownie wstaje*)
Do tego świata należy język, o którym przed chwilą wspominaliśmy, mit, sztuka i religia.
(*Człowiek wita się z Kumplami specyficznymi gestami i półsłówkami*)

Homo symbolicum - człowiek porozumiewa się z innymi za pomocą tworzonych przez siebie symboli, którym nadaje specyficzne znaczenia.
(*wszyscy siadają na krzesłach*)

W ten sposób tworzy się międzyludzka wspólnota. Tym samym dochodzimy do kolejnego określenia natury człowieka, homo socialis – człowiek jest istotą z natury społeczną.
(*Kumpel I wyciąga karty i rozdaje pozostałym. Zaczynają grać*)

Animal rationale – według Immanuela Kanta, człowiek jest zwierzęciem wyposażonym w zdolność logicznego rozumowania. Mimo to człowiek zaskakująco często działa irracjonalnie.
(*Kumpel II wyciąga z kieszeni lusterko i próbuje za jego pomocą podglądać karty przeciwnika*)

Ogromna objętość mózgu i związany z tym niezwykle wysoki poziom psychiki, przejawia się w zdolności do abstrakcyjnego myślenia, przewidywania, świadomego tłumienia wrodzonych popędów oraz działań etycznych i poprawnych moralnie, takich jak szczerłość, uczciwość, rzetelność i sprawiedliwość.

(*wchodzi służący – na tacy niesie zakorkowaną butelkę wina. Człowiek wstaje i odbiera butelkę. Służący lekko kłania się i wychodzi. Człowiek bezskutecznie próbuje otworzyć butelkę różnymi sposobami, również z pomocą Kumpli*)

Homo demens – zwierzę skłonne do obłędu. Człowiek jest jedynym gatunkiem naczelnym, który odszedł od wyłącznie roślinożernego trybu życia i upodobił się pod niektórymi względami do drapieżców. Związane z tym są pewne osobliwości psychiki ludzkiej, jak również wiele cech struktury ludzkiego społeczeństwa. Jest to zdolność do przyswajania sobie szczególnego typu zachowań, określanym w antropologii terminem kultury.

(*zaprzestają swojego bezcelowego działania i zaczynają myśleć*)

Człowiek jest istotą polityczną – homo politicus. Tworzy prawo i państwo. Dąży do władzy. Z tym określeniem bardzo ściśle łączy się termin homo sovieticus – typ osobowości, której zasadnicze cechy zostały ukształtowane przez system naszych wschodnich sąsiadów.

(*Człowiek bezgłośnie rozdziela zadania pomiędzy Kumpli – co mają przynieść. Kumple zgadzają się i odchodzą w poszukiwaniu potrzebnych materiałów*)

Homo sovieticus jest bezwzględnie podporządkowany kolektywowi. Dla jego postawy charakterystyczna jest ucieczka od wolności i odpowiedzialności,

(*Jeden z Kumpli wywleka na scenę Służącego i wymusza od niego kawałek sznurka*)

koniunkturalizm, oportunizm, agresja wobec słabszych i uniżoność wobec silniejszych;

(*Kumple przynoszą do Człowieka dwa kawałki sznurka*)

zachowania roszczeniowe połączone z lenistwem, brakiem samodzielnego myślenia i działania, oczekiwaniem, że „ktoś coś załatwi”.

(*Człowiek związuje dwa kawałki sznurka ze sobą i przywiązuje je do korka butelki*)

Homo creator – człowiek twórczy. Według Wilhelma Mühlmana kreacja ludzka przejawia się w jego zdolnościach do fantazjowania. Człowiek jest niejako artystą, który przetwarza środowisko życia w sposób jak najbardziej twórczy i niepowtarzalny. Zgodnie z interpretacją Bergsona, człowiek ma zdolność do wytwarzania narzędzi i posługiwania się nimi.

(*Udaje się odkorkować butelkę. Piją, podając ją sobie po kolei*)

Homo ludens – człowiek bawiący się. Zabawa jest wyrazem wolności człowieka od trosk codziennych. Za Eibl-Eibesfeldt`em możemy dodać, że jest także istotą z natury ryzykowną. Będąc

biologicznie nieprzystosowanym do świata, w którym żyje, cywilizacja jawi mu się jako balast, coś, co go krępuje.

(Kumple – zupełnie pijani, siadają na krzesłach i spuszczaają głowy – jakby śpią. Człowiek dopija wino do końca)

Jako istota z natury ryzykowna jest zdolna do działań moralnych i wzniosłych. Zdolna do przewidywania skutków swoich działań. Zdolna do odpowiedzialności za swoje czyny. Dochodzimy w końcu do jednego z najpoważniejszych wyróżników człowieka.

(Człowiek przechyla butelkę i stwierdza, że jest pusta. Próbuje palcem zdobyć choć ostatnią kropelkę)

Homo patiens – człowiek cierpiący. O ile bólowi można próbować zaradzić, o tyle w cierpieniu ujawnia się bezradność człowieka. Cierpienie charakteryzuje się więc przede wszystkim, przeżyciem bezradności.

(Człowiek siada na krześle – jest wyraźnie przygnębiony)

Ludzie zajmują różne postawy wobec cierpienia. Jedni przed nim uciekają w pustą radość i rozrywkę, próbują je przytępić albo ulegają apatii czy wręcz rezygnacji i rozpacz. Inni aktywnie je znoszą, usiłują je przezwyciężyć. Oddajmy na chwilę głos samemu człowiekowi, aby przekonać się, co w tym momencie czuje...

(chwila oczekiwania)

Człowiek

(kręcąc przecząco głową)

Kurde.

Narrator

No właśnie... Ostatnim wyróżnikiem człowieka, jaki chcielibyśmy państwu zaprezentować jest homo viator – wędrowiec.

(Człowiek podnosi z trudem Kumpli i trzymając się razem, wszyscy wychodzą chwiejnym krokiem)

Dla Marcela człowiek nie ma na ziemi stałego miejsca pobytu. Ciągłe jest w drodze – wędruje w poszukiwaniu pożywienia, odpowiednich warunków bytowania, bezpieczeństwa. Człowiek jako istota wybrakowana, niepełna, pozostawiona sama sobie na pewno zginie, dlatego też wędruje zazwyczaj stadnie.

(wchodzi Służący)

Służący Jan

Powoli dobiega końca emisja naszego programu. Z tego względu, że był to program edukacyjny, spróbujcie państwo zapamiętać choć to jedno: człowiek jest nieuchwytny w definicję. Tylko on może radykalnie zakwestionować swoją biologię, chcąc zmanifestować swoją odrębność...

KONIEC.